

Fulls de la Revista

Sumari

*La sirena canta
a la costa da Morte*
INMA LÓPEZ

*De la fosca
a les veus de vellut*
JOAN-ANTON ORIOL

*Recreació d'un passat
entre esplendorós i tràgic*
JOSEP AGUSTÍ

*Els viatges secrets
de les paraules*
JORDI CORNELLÀ

Marques de biblioteca
JOAN FERRER

Paco Torralbo, il·lustrador d'aquests Fulls, nasqué a Còrdova l'any 1955, però des de fa uns quants anys viu i pinta a Girona. Ha realitzat diverses exposicions individuals a Girona, Vitòria, Burgos, Guipúscoa, i ha participat també en nombroses exposicions col·lectives. En els darrers anys ha estat guardonat amb una cinquantena de premis en moltes ciutats de l'Estat espanyol, des de Donosti a Àvila, passant per Girona, Barcelona, Lleida, Saragossa, Osca, Palència, Tudela o Beasain.

La sirena canta a la costa da Morte

Inma López Silva

*Per llegir amb la banda sonora Variacions Goldberg
de Bach, tocaes per Glenn Gould el 1981*

Com un clavicordi. El mar de Vimianzo va sonar de sobte com un clavicordi i Gould, Glenn Gould, no va saber què pensar ni què fer; Glenn Gould només va saber escoltar, continuar escoltant les cordes del mar de la Costa da Morte rompent-li als peus. És veritat que va sonar com un clavicordi, un clavicordi en notes baixes, en bemolls i sostinguts que es van confondre amb el vent. Fou un clavicordi; la Costa da Morte fou un clavicordi, ho va escoltar així, li ho va semblar, a Glenn Gould.

Hi va anar perquè es va enamorar d'una llegenda i Glenn Gould, un dia que plovia, va decidir deixar el cel del Canadà per tornar a Europa, per capbussar-se en l'Atlàntic i veure si l'escoltava, la sirena formosa de les platges de Vimianzo cantant non-non en les onades. Glenn Gould se'n va anar aquell dia i va aparèixer dret mirant cap als farallons, guaitant l'horitzó des d'un cim rosa i volent escoltar tots els sons que li portava el vent; i es va convertir en Gould ple de desigs. És per això que ella el va veure primer.

La sirena va veure des del seu mar romput un home escoltant dalt del cim. Es va capbussar –vergonya de sirena– i va continuar pensant, al ritme del seu clavicordi màgic, en l'escolta envoltant de Gould movent-se en l'aire. Ella no va saber qui era aquell que escodriyava el mar amb ulls de llunàtic, amb la mirada ennuvolada dels qui es perden en l'oceà, i segons com va ésser per això per la qual cosa va començar a enamorar-se d'ell, encara

que no ho va saber fins més tard, com sempre passa a les pel·lícules i a les novel·les d'amor.

A Glenn Gould, en realitat, li van explicar la llegenda per riure's d'ell dos gaiters escocesos amb qui va coincidir en un concert, i, malgrat les aparences, sempre va ésser un xic somniador, se la va creure, o se la voler creure, la qual cosa encara no se sap molt bé. Aquella mateixa nit el pianista va tenir un son intranquil, somniant el lloc llegendari del qual li havien parlat entre sons ultrabaixos i brams escruixidors, fins i tot amb un castell, i amb sirenes niades entre les roques de la platja. Al matí va agafar un avió amb destinació al lloc que ell pronunciava «fimiansou», perquè Glenn Gould també va voler escoltar el cant de la sirena. Va voler ésser Ulisses, Glenn Gould.

Va ésser difícil enviar un piano de cua negre brillant des del Canadà, sobretot tenint en compte que no hi havia cap adreça al Vimianzo pronunciat a la manera de Gould, pronunciat amb un toc de sonata, com si la «o» fos una guinda, i entonant amb la cadència de la balada del qui encara no ha escoltat mai cantar un tango a la sirena de la Costa da Morte. Perquè Gould, Glenn Gould, va arribar sense casa a Vimianzo i va comprar un xalet en un penya-segat. El xalet havia de tenir moltes finestres, galeries si era possible, orientades vers el mar, i havia d'ésser molt gran, amb una acústica perfecta per escriure, per posar en un pentagrama les notes de les cançons que el clavicordi del mar li va tocar als matins i a les nits. Glenn Gould, pianista i somniador, va voler escriure la música del mar a la Costa da Morte.

És clar, això de comprar el xalet en un penya-segat només ho podia fer Gould perquè tenia molts diners; i és clar, això d'escriure en pentagrames la música de les onades només ho va poder fer Glenn Gould perquè era ell, perquè només ell sabia escoltar el que tenia de melós el mar de Vimianzo. Només escoltava la música d'aquell clavicordi Glenn Gould, com no podia ésser d'una altra manera.

Però la sirena no va cantar. La sirena no va cantar perquè es va adonar, ningú sap exactament com, que Glenn Gould de tant en tant la somniava i va tenir por de cantar-li per si ell es tirava al mar per besar-la i s'ofegava. El que poca gent sap és que la sirena de la Costa da Morte tenia un trauma, un trauma petitó, perquè a vegades se li morien els pescadors, quan ella els cantava. Per voler-la veure, per voler-la escoltar més de prop mentre cantava, es tiraven al mar i després s'ofegaven, encara que ella només cantés perquè el peix que tots pescaven pugés millor. Des del dia que la van culpar de bolcar la dorna(1) d'en Xoán do Areal, la sirena no va tornar a cantar, i

d'això ja feia un lustre i mig. Total, en Xoán do Areal no va morir, i la dorna li va bolcar tota sola, com és lògic, perquè la duia carregada de gènere de contraban per la proa (car allà ja es vivia de l'estraperlo en aquella època); tant en Xoán com la gent van preferir donar les culpes a la sirena perquè ella sempre callava i perquè ja estava aversada que li diguessin una vegada i una altra que matava a la Costa da Morte, perquè fins i tot suportava amb paciència les misses i les processons marítimes per conjurar-la dels seus presumptes crims, i des d'aleshores no va tornar a cantar més. La sirena vivia trista per culpa de totes aquelles coses i per això no tenia ganes de cantar, de tal manera que també va callar la seva música, uns dies després, per a Glenn Gould, perquè des del dia en què el va veure guaitant amb l'oïda el mar i trenant fulles de pi per distreure els dits amb quelcom, des d'aquell dia, el va estimar una mica i li van tornar els ànims per cantar, però

va tenir por de matar-lo a ell també si cantava les cançons de la Costa da Morte a Glenn Gould.

El dia que la sirena es va enamorar profundament fou el dia en què va veure reflectits en el seu mar màgic els somnis en semifuses que Glenn Gould li havia posat a les nits.

Eren sonates, eren maduixes que la sirena li va posar als llavis, llavis de Gould per beure-li la sal i per mossegar-li coralls al pit, acaronent, acaronent-li les carcullas i prement-li les brànquies per plànyer-se, cantar, fort, la sirena. Van ésser Gould. La sirena els va veure reflectits en l'aigua. Els somnis tenien nom i cognoms, el nom i el cognom de Glenn Gould. Gould li telejava en tots els porus, en les escates, tocant-la tota ella en un concert de picarols en clau de sol per ballar amb ell, perquè la sirena ballés unida, soldada, a Glenn Gould. Els somnis van ésser ell, els somnis van ésser suc de ginebra que se'ls va creuar, que va surar de llengua a llengua, de cama a cama fora de l'aigua. Els somnis es van reflectir en el mar perquè la sirena els sentís, perquè el sentís a ell, Glenn Gould somniant violins en pizzicatos de sorra, variant cants i posant-li pel cos roses afrodisíacues que naixien de rosers blaus a les cuixes de la sirena. Els somnis, els somnis de Glenn Gould que la sirena va veure en el mar, van ésser somnis de caramel. I es va adonar, llaminera, que el caramel era per a ella.

El dia en què la sirena va veure reflectits en el mar els somnis de Glenn Gould, tant li feien els contrabans d'en Xoán do Areal i tant li feien tots els morts que se li havien quedat entre les cordes del clavicordi. El dia que va veure reflectits en el mar els somnis de Glenn Gould, la sirena va tornar a cantar ajaguda en l'escuma, a la deriva en el vent; va tornar a cantar, i va deixar un senyal escumós d'amor per la Costa da Morte. Va cantar després de molt de temps només perquè li posessin la veu al clavicordi; la sirena va cantar soprano perquè l'escotés, perquè l'envoltés amb la seva escolta Glenn Gould.

Aquell dia, el pianista va afinar de sobte i va posar la coda a la cançó del mar; la hi va posar veient en la distància una noia asseguda en aquell oceà, cantant i observant-lo.

Ella el mirava de lluny i no podia apartar la mirada de la seva figura, el cos negre de Glenn Gould escoltant.

En veritat, Glenn Gould, al principi, no va pensar que es tractés d'una sirena. En veritat, Glenn Gould sempre havia pensat, com gairebé tothom, que les sirenes es passen la vida pentinant-se i que totes tenen una gran cua de peix. Però la sirena de la Costa da Morte va perdre la pinta d'or una vegada en què una llanxa Zodiac li va passar fregant a cent per hora més o menys i, darrere d'aquesta, una altra, una de la policia, que la hi va esmicolar

entre les hèlices del motor. La cua de peix, la sirena només se la posava per als esdeveniments i quan feia fred, perquè d'altra manera els turistes, els pixapins i tota mena de taral·liots sempre la pescaven. Per exemple, es va posar la cua el dia que el vaixell Asurancetúrix va decidir retirar-se al cim rosa per morir-hi en pau i tranquil·litat; i també se la va posar –perquè era un esdeveniment– el dia en què Glenn Gould li va demanar que li cantés amb la cua posada. Aquell dia fou especial perquè va ésser sirena només per a ell; després li va dictar les notes perquè les posés en un pentagrama al costat de la cançó del clavicordi de la Costa da Morte. La sirena li va cantar molts més dies, va ensenyar a cantar un Glenn Gould somniador, que, quan se li va acabar el paper, va escriure a la sirena de les platges de Vimianzo les partitures al cos, a la pell del mar, als llavis de color de vi.

L'últim dia, el dia que va haver de tornar al Canadà, Glenn Gould va anar a la Corunya i va comprar una pinta d'or a la sirena, perquè a Glenn Gould, no sé si ho havia dit, encara li quedaven molts diners quan se'n va anar de Vimianzo. La sirena se la va guardar, el va mirar amb uns ulls d'aquells que tenen por d'oblidar un somni i li va dir que tots els dies, cada vespre sens falta, cantaria mentre es pentinava una cançó per recordar el seu pianista enamorat. Aquell dia les paraules de la sirena es van quedar entre la calitja de la Costa da Morte com un refrany gravat a les roques: Cada dia una cançó per a Glenn Gould.

El pianista va marxar a desgrat i d'esquena al mar per evitar el desig de tirar-s'hi i morir –ell que no sabia nedar– atrapat als braços de la sirena blava. Va caminar a poc a poc, sense mirar enrere per por que li passés el mateix que a la dona de Lot, perquè les estàtues de sal ja no poden tocar cançons de mar al piano, i perquè les estàtues de sal, al capdavant, ja no poden sentir res quan escolten la cançó d'un clavicordi dins un cargol de mar. Gould, trist, va volar lluny i s'emportà una carpeta amb les partitures màgiques, les sonates per a mezzosoprano i acompanyament de clavicordi que encara algú deu estar imitant per aquests móns de Déu, algú que les intenta cantar a l'Amèrica del Nord sense saber que són part de l'embreuixament, que només quelcom màgic les pot interpretar a la Costa da Morte.

El matí en què Glenn Gould va morir, hi va haver tempesta a Vimianzo perquè la sirena es va posar la cua i va sacsejar tot el mar, perquè la sirena es va apropar a la platja i va mirar el cel per mirar una altra vegada els somnis de Glenn Gould pintats als núvols. La sirena va plorar tant, va cridar tant perquè l'escoltessin al Canadà,

o al cel, o on fos que es van endur Gould, que va tremolar tota la terra a la Costa da Morte. I, encara avui, la gent d'allà pensa que aquelles llàgrimes lluminoses (com no podien ésser d'una altra manera essent d'una sirena) a la nit eren les llums de la Santa Compañia caminant per damunt del mar. I ella va continuar cantant cada vespre mentre es pentinava amb la pinta d'or que Glenn Gould li va comprar a la Corunya el dia que va marxar. Va continuar cantant perquè Glenn Gould l'havia escoltada des del cim rosa i li havia somrigut i havia somniat amb ella, de la mateixa manera que l'han escoltada i li han somrigut i han somniat amb ella tots els bards que hi ha hagut al món. Va continuar cantant la sirena a la Costa da Morte, va continuar cantant per a Gould, perquè Glenn Gould no s'avorrís sense el piano. Perquè Glenn Gould d'or, escoltant en silenci, escrigués en la mort la cançó del mar.

La sirena va continuar cantant fins que es va quedar sense veu. La nit que va quedar muda, els contrabandistes van trobar a la platja una cua de peix enorme i van tenir por que allò fos una amenaça de Déu causada per totes les misses i processons que el capellà havia organitzat tantes vegades en aquell tros d'oceà.

Mai més es va tornar a escoltar a Vimianzo la cançó de la sirena, i poques vegades més hi van tornar a sonar el clavicordi, que el mar tampoc toca per haver-se quedat la sirena sense veu, sense veu de tant cantar a l'escolta envoltant de Glenn Gould dalt del cim rosa. Per això no va cantar més la mort de la sirena a la costa, a la costa blava de cants i de llegendes, en la mort de les platges, en la mort de la costa a Vimianzo sense cançons, ni sirenes, ni clavicordis, ni Glenn Gould, que també plora perquè vol tornar a veure els rosers afrodisíacs i les carculles i els sucus de ginebra; perquè vol tornar a somniar en caramel. Només de tant en tant escolten per aquells móns de Déu un piano de núvols que Glenn Gould toca des del cim rosa. I quan se sent entre cotó fluix aquell piano de notes nostàlgiques i frenètiques és perquè Glenn Gould crida la sirena de l'única manera que sap fer-ho, tocant, per veure si torna d'on sigui que la Costa da Morte la hi va amagar.

Inma López Silva

(«A serea canta na Costa da Morte». Dins de Rosas, contos e caciões. Vigo: Galaxia, 2000) Traducció a cura de Francesc González i Planas.

(1) N. del t.: embarcació pròpia de les Rías Baixas de Galícia.